

A MAGYAR ÉLELMISZEREK VERSENYPOZÍCIÓJÁNAK ALAKULÁSA AZ EURÓPAI UNIÓ PIACÁN

Bozsik Norbert

Összefoglalás

A cikk Magyarország és az Európai Unió közötti élelmiszerexport alakulását elemzi. A dolgozat célja a magyar élelmiszerek versenyképességének értékelése az EU piacán. A magyar-EU élelmiszer-kereskedelem dinamikusan növekedett az elmúlt időszakban, a dolgozat azonban rámutat az élelmiszerexportunk problémás területeire. Az elemzések adatai az Európai Bizottság COMEXT adatbázisán alapulnak a 2004–2016 időszakra vonatkozólag. Az élelmiszerek versenyképességének értékeléséhez az ár-minőség versenyképességi módszert alkalmaztam. A két változó függvényében négy versenyképességi kategóriát lehet elkülöníteni. Az elemzés alapján két termékcsoport tartozik a sikeres minőségi verseny szegmensébe: a hús, húskészítmények és a cukor, cukorkészítmények. A sikeres árverseny kategóriába a gabona, gabonakészítmények termékcsoport tartozik. A sikertelen minőségi verseny szegmense tartalmazza a kávé, tea, kakaó, fűszerek csoportját. A sikertelen árverseny kategóriába két termékcsoport tartozik: 2008-tól a tejtermékek, tojás, és 2010-től és a hal, rák, puhatestűek. Néhány termékcsoport esetében (az állati takarmányok; az italok, illetve a dohány és dohányárúk) nem azonosítható be egyértelmű versenyképességi pozíció.

Kulcsszavak: ár-minőség verseny, COMEXT, élelmiszer-kereskedelem, EU, versenyképesség

JEL: F14, L16, Q17

Development of competitive position of the Hungarian agri-food products on the market of the European Union

Abstract

The article analyzes the development of agri-food export between Hungary and the European Union since EU accession. The goal of paper is to evaluate the competitiveness of the Hungarian agri-food products on the EU market. The agri-food trade with the EU has increased dynamically, however, the analysis pointed out the problems of the Hungarian agri-food export. The data came from the COMEXT database of the European Commission, regarding the period between 2004 and 2016. To evaluate the competitiveness of agri-food product groups the price–quality method was chosen. Application of the two variables allowed to categorize the product groups into four segments. Two of the Hungarian agri-food product groups were part of the successful quality competition segment, that is meat and meat preparations as well as sugar, sugar preparations. Successful price competition segment encompassed the group of cereals and cereal preparations. The coffee, tea, cocoa and spices product group belongs to the unsuccessful quality competition segment. The unsuccessful price competition segment contains two groups, that is dairy products and eggs (from 2008) as well as fish, crustaceans molluscs preparations (from 2010). In case of some product groups (the feeding stuff for animals, the beverages, and the tobacco, tobacco manufactures) the competitiveness can not be detected exactly.

Keywords: price-quality competition, COMEXT, agri-food trade, EU, competitiveness

JEL: F14, L16, Q17

Bevezetés

Magyarország a kedvező természeti adottságainak köszönhetően kiváló beltartalmú élelmiszereket állít elő, melyek külföldön is kedveltek. Az élelmiszeripar hazánk egyik legjelentősebb gazdasági ágazata. Magyarországon az élelmiszer, ital- és dohánytermékek gyártása a teljes feldolgozóipari kibocsátás mintegy 10%-át teszi ki. Jelenleg a harmadik legnagyobb súlyú ágazat a feldolgozóiparon belül, ami jól mutatja kiemelkedő jelentőségét. Az ágazat a foglalkoztatásban is jelentős szerepet tölt be. Az élelmiszeripar pozitív külkereskedelmi mérlege fontos szerepet játszik a magyar gazdaság külkereskedelmi egyenlegének stabilizálásában. Az EU-csatlakozás adta új kereskedelmi helyzet és feltételrendszer komoly hatást gyakorolt a hazai termelők, feldolgozók, értékesítők és fogyasztók helyzetére. Az összes kereskedelmi akadály megszűnésével ma már élelmiszeripari termékeink korlátlanul kerülhetnek be az 500 milliós belső piacra. Érthető tehát, hogy az ágazat kereskedelmi forgalma az Európai Unióval jelentősen növekedett 2004 óta. Azonban a kereskedelmi liberalizációval együtt a verseny is erősödött. Különösen, ha figyelembe vesszük, hogy a 2004-es csatlakozás során több kelet-európai ország is jelentős mezőgazdasági és élelmiszeripari potenciállal rendelkezett. Nem véletlen tehát, hogy az ágazat külkereskedelmi helyzete felemás képet mutat. A dolgozat az élelmiszeripari termékeink európai uniós piaci pozíciójának alakulását veszi górcső alá.

Az élelmiszer-gazdaság helyzete Magyarországon

A rendszerváltástól az EU-csatlakozásig eltelt időszakban az agrárium helyzetét alapvetően negatív tendenciák jellemezték. Az 1990-es évektől a mezőgazdaság és az élelmiszeripar részaránya folyamatosan csökkent a foglalkoztatásban, a bruttó hazai termék termelésében. Jól érzékelteti az agrárium visszaesését az a tény, hogy például a mezőgazdaságilag művelt terület az 1985. évi 6,5 millió hektárról 2015-re 5,3 millió hektárra esett vissza, míg a mezőgazdaság, erdőgazdálkodás és halászat GDP-hez viszonyított részaránya 16%-ról (1985) 4,4%-ra (2015) csökkent. (Magda, 2017.) A termőföld pedig az az erőforrás, amely az élelmiszer-termelés alapja, és hazánk természeti erőforrásainak kétharmadát, a nemzeti vagyonnak pedig több mint egyötödét adja. (Magda, 2010.)

Az EU-csatlakozás egyik legnagyobb vesztese az élelmiszeripar lett. Több mint 20%-kal esett vissza az iparág teljesítménye. Ennek egyik oka, hogy az élelmiszeripar besorult az erősebb érdekérvényesítő képességgel rendelkező mezőgazdaság és a koncentrált, erős alkupozícióban lévő kereskedelem közé, ezért az ártárgyalások folyamatos vesztese. A másik probléma pedig a támogatások folyamatos csökkenése. Míg az EU-csatlakozás előtt az agrárgazdasági támogatások közel 15%-a az élelmiszeriparhoz került, ez az arány 2012-re 1,05%-ra esett vissza. (Kapronczai, 2017.) Napjainkban az élelmiszer-gazdaság termelési értéke mintegy 2800 milliárd forint (2017), mely

a teljes iparkibocsátás 9 százalékát teszi ki. Az élelmiszeriparon belül az élelmiszer-gyártás a meghatározó. Az élelmiszer-gyártás a teljes termelési érték 84 százalékát, az italgyártás a 15 százalékát, a dohánytermékek gyártása pedig az 1 százalékát adja. Az élelmiszer értékesítésének kb 60%-a belföldre, 40%-a az exportra történik. A magyar élelmiszeriparban foglalkoztatottak aránya a nemzetgazdaság egészéhez viszonyítva meglehetősen stabilnak mondható, és mintegy 140 ezer főt számlál. Az élelmiszeripar főbb jellemzőit az 1. táblázat mutatja.

év	Az élelmiszeripar			Élelmiszerek, italok és dohány			Fogyasztói árindex (előző év=100%)	
	A foglalkoztatásban (%)	GDP-ben (%)	Beruházásokban (%)	részesedés		Kereskedelmi mérleg (milliárd Ft)	Élelmiszer	Összes
				Fgyasztásban (%)	Eportban (%)			
				folyó áron				
2004	3,6	2,4	3,7	26,1	6,0	223,1	106,5	106,8
2005	3,6	2,3	3,6	25,1	5,8	181,1	102,5	103,6
2006	3,6	2,2	3,1	25,8	5,5	214,8	107,7	103,9
2007	3,4	2,0	3,2	24,2	6,3	360,5	111,5	108,0
2008	3,3	1,9	2,5	27,1	6,7	373,4	110,2	106,1
2009	3,5	2,2	2,5	28,0	7,2	347,6	104,4	104,2
2010	3,5	2,0	3,0	27,5	6,9	464,2	103,2	104,9
2011	3,3	1,9	3,3	28,5	7,2	594,9	106,6	103,9
2012	3,3	1,9	2,8	26,8	10,1	764,9	105,9	105,7
2013	3,4	2,0	2,6	27,7	9,8	814,4	102,8	101,7
2014	3,5	2,0	2,9	28,6	9,1	733,0	99,6	99,8
2015	3,3	1,9	2,3	29,3	8,7	733,7	100,9	99,9
2016	3,3	-	3,7	29,6	8,6	644,8	100,7	100,4

1. táblázat: Az élelmiszer-gazdaság szerepe a nemzetgazdaságban

Forrás: KSH 2017

Az élelmiszeripar és a mezőgazdaság gazdasági-társadalmi jelentősége lényegesen nagyobb annál, mint amit a két ágazatot jellemző GDP- és foglalkoztatásadatok mutatnak, ugyanis az agrobiznisz itt játszik szerepet, amely az inputokkal ellátó ágazatok, a mezőgazdaság, az élelmiszer-gazdaság, illetve a felvevőágazatok tevékenységét foglalja magában. (Vidékfejlesztési Minisztérium jelentése 2016.). Az agrobiznisz kibocsátása 2015-ban 10485 milliárd forint, bruttó hozzáadott értéke 3419 milliárd forint volt, így a kibocsátás alapján az agrobiznisz súlya legalább 15,4%, a hozzáadott érték szerint 12,0% volt a nemzetgazdaságban. Az agrobiznisz foglalkoztatásban betöltött szerepe is kiemelkedő, az 592 ezer fő a foglalkoztatottak 13,6 százalékát jelenti.

Anyag és módszer

Az elemzések adatai az Európai Bizottság COMEXT adatbázisán alapulnak a 2004–2016 időszakra vonatkozólag. Ezen belül az Egyesült Nemzetek SITC (Standard International Trade Classification) osztályozási rendszere termékcsoportok szintjén tartalmazza az export-import adatokat. Az adatbázis mind mennyiségi, mind értékalapon közli a belső (intern) és a külső (extern) kereskedelmi adatokat. Az elemzésben az „élelmiszerek” alatt az élelmiszert, az italokat és a dohány, dohányárúkat értjük. A versenyképesség a közgazdasági kutatások egyik legfontosabb vizsgálati területe. A versenyképesség a versenyben való helytállás képességét, illetve magát a sikerességet jelenti. Versenyképesek vagyunk, ha a vevői igényeket (ár, minőség, mennyiség) úgy tudjuk kielégíteni, hogy közben folyamatosan profitot tudunk realizálni, biztosítva ezzel a vállalat prosperitását. Valójában azonban a szakirodalomban nincs egyetértés a versenyképesség definiálása és pontos mérése tekintetében. (Latruffe 2010.) A magyar élelmiszerek európai uniós versenyképességének megítéléséhez az ár-minőség versenyképességi módszert alkalmaztam. A módszer kidolgozója Aiginger (1997) arra kereste a választ, hogy egy ország külpiaci teljesítményét vajon az árversenyképesség (pl. alacsonyabb költség) vagy nem árjellegű versenyképességi tényezők (pl. minőség) határozzák-e meg. A módszer az export és import egységértékeken alapszik. Ez alapján szegmentálja a piacokat, és tesz különbségeket a tekintetben, hogy a kereskedelem alakulása vajon az ár vagy a minőségi versenyképességen alapszik. Azokon a piacokon, ahol az árversenyképesség a meghatározó, ott a termékek homogének, a termelés technológiája nem országspecifikus. Ezeknél a termékeknél az egységérték alakulása az átlagköltséggel van szoros összefüggésben. Azok az országok, ahol a költségek alacsonyabbak, nettó exportőrök, ahol magasabbak, azok nettó importőrök. Azokon a piacokon pedig, ahol a minőség és a termékinnováció válik a fontosabb versenyképességi tényezővé, ott a magasabb költség nyilvánvalóan magasabb egységértéket eredményez lehetővé téve a magasabb árat a piacon. Így ebben az esetben egy ország a magasabb egységérték ellenére is nettó exportőrré válhat a jobb termékminőségnek köszönhetően. (Aiginger 1998,)

Az elemzés egyik fontos alapfeltétele az ágazaton belüli kereskedelem megléte, ennek hiányában nem lehet értékelni az ár-minőség versenyképességet. Az export- és importegységértékek kiszámítása az alábbi képlet alapján történik.

$$UV_{kk'}^{ex(im)} = \sum_{j=1}^m \sum_{i=1}^n \frac{V_{ij}^{ex(im)}}{Q_{ij}^{ex(im)}} \cdot \frac{V_{ij}^{ex(im)}}{\sum_{j=1}^m \sum_{i=1}^n V_{ij}^{ex(im)}}$$

ahol,

$UV_{kk'}^{ex(im)}$ - a k termékcsoport export- (import-) egységértéke a magyar külkereskedelemben egy országgal vagy országcsoporttal (itt: az Európai Unió)

$V_{ij}^{ex(im)}$, $Q_{ij}^{ex(im)}$ - a magyar export (import) i termékének értéke, mennyisége j országba (-ból)

- i termék 6 számjegyig részletezve a Harmonizált Rendszerben (HR)
- n a termékek száma k termékcsoportban
- j ország
- m az országok száma k' termékcsoportban.

Az export és import egységértékek különbsége, illetve a külkereskedelmi egyenleg alapján négy kategória különíthető el. (Bojnec – Fertő 2008.)

1. Sikertelen minőségi verseny esetén a termékcsoportot a kereskedelmi mérleg deficitje és az importegységértéknél magasabb exportegységérték jellemzi. ($X_j < M_j$, $UV^x > UV^m$)
2. Sikeres minőségi verseny esetén a termékcsoportot a kereskedelmi mérleg szufficitje és az importegységértéknél magasabb exportegységérték jellemzi. ($X_j > M_j$, $UV^x > UV^m$)
3. Sikertelen árverseny esetén a termékcsoportot a kereskedelmi mérleg deficitje és az export egységértéknél magasabb importegységérték jellemzi. ($X_j < M_j$, $UV^x < UV^m$)
4. Sikeres árverseny esetén a termékcsoportot a kereskedelmi mérleg szufficitje és az exportegységértéknél magasabb importegységérték jellemzi. ($X_j > M_j$, $UV^x < UV^m$). (2. táblázat)

Export-import egy- ségérték viszonya	Nettó export ($X_j - M_j$)	
	$X_j < M_j$ (kereskedelmi deficit)	$X_j > M_j$ (kereskedelmi szufficit)
$UV^x > UV^m$	Sikertelen minőségi verseny (1)	Sikeres minőségi verseny (2)
$UV^x < UV^m$	Sikertelen árverseny (3)	Sikeres árverseny (4)

2. táblázat: Statikus versenyképességi mátrix

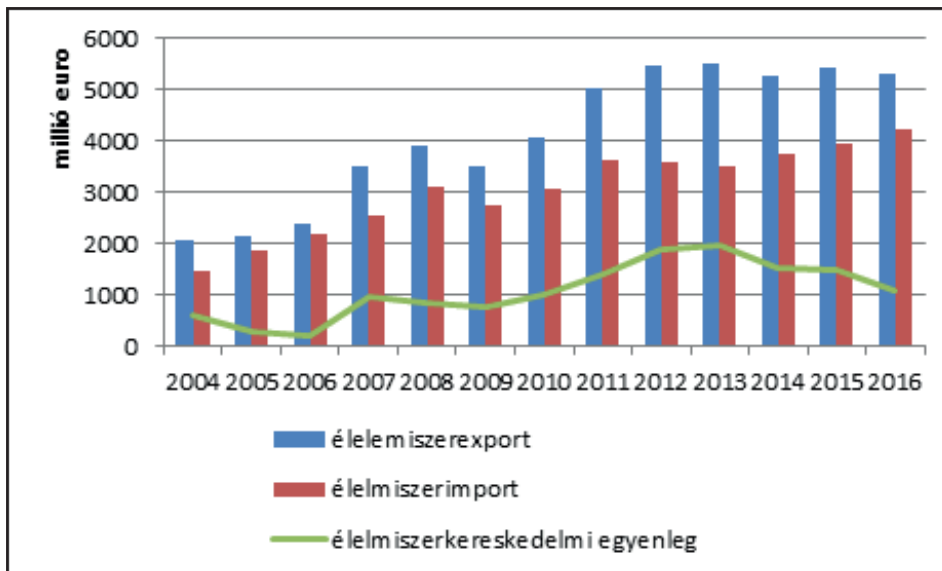
Forrás: Poór (2010) alapján saját szerkesztés

A négy ár- és minőségverseny-kategória a kétirányú kereskedelemre alkalmazható, mivel ezek kielégítik az egységértékek közötti különbség és a kereskedelmi egyensúly szimultán feltételeit egy adott termék esetében. Fontos megjegyezni, hogy a „minőségi” jelző itt nem a technológiai értelemben vett jobb vagy rosszabb minőséget jelenti, hanem azt, hogy a magasabb ár jobb minőséget feltételez.

Eredmények

A magyar gazdaság az egyik legnyitottabb gazdaság az európai uniós országok között. A teljes külkereskedelmünk 80%-át az Európai Unióval bonyolítjuk le. Magyarország külkereskedelme az EU-csatlakozás óta jelentősen növekedett. Az összes kivitelünk a 2004. évi 44,6 milliárd euróról 2016-ra 92,9 milliárd euróra emelkedett. Ezen időszak alatt az összes élelmiszerexportunk viszont 2,67 milliárd euróról 6,57 milliárd euróra nőtt, ami 146 százalékos emelkedést jelent! Kevésbé kedvező azonban az a tény, hogy az élelmiszerimport oldalán is jelentős növekedés volt tapasztalható. A teljes élelmiszer-behozatalunk 2004-ben még „csak” 1,8 milliárd euró volt, viszont 2016-ban már 4,5 milliárd euróra kúszott fel. A magyar élelmiszerexportnak az összes exporthoz viszonyított aránya a 2004. évi 6%-ról 2016-re 7% fölé került az értéke. Ez azért is kedvező tény, mert a teljes export értéke is több mint duplájára nőtt ezen időszak alatt.

A fő élelmiszerpiacunk már a csatlakozáskor is az Európai Unió volt, azóta azonban arányaiban is egyre inkább az EU vált az élelmiszereink fő felvevőpiacává, és 2016-ban már 82% volt az Unió részesedése a teljes élelmiszer-kivitelben. A vizsgált időszak alatt az uniós élelmiszerexport 2,1 milliárd euróról 5,3 milliárd euróra növekedett, míg az élelmiszerimport 1,5 milliárd euróról 4,2 milliárd euróra emelkedett. Külkereskedelmi egyenlegünk mindvégig pozitív volt az EU-csatlakozás óta, de a 2013. évi 2 milliárd eurós többlet 2016-ra 1,1 milliárdra csökkent. (1. ábra)

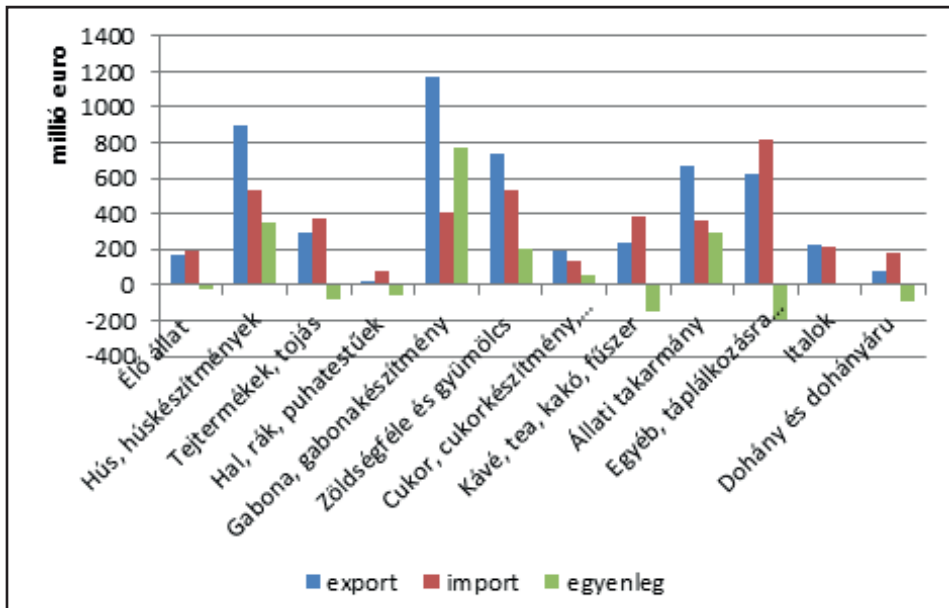

1. ábra: A magyar élelmiszer-kereskedelem alakulása az Európai Unióval (2004–2016)

Forrás: Eurostat-adatok alapján saját szerkesztés 2017

Az élelmiszeripari szakágazatok értékesítésének többségében a belföldi piac a meghatározó, ezzel párhuzamosan az exportértékesítés tíz szakágazatban adja az értékesítés több mint felét. Ide tartoznak a hobbiállat-eledel gyártása, a tea, kávé feldolgozása, a máshova nem sorolható egyéb élelmiszer gyártása, a homogenizált diétás étel gyártása, az egyéb gyümölcs- és zöldségfeldolgozás, -tartósítás, a dohánytermék gyártása, a gyümölcs- és zöldséglé gyártása, az olaj gyártása, az édesség gyártása és a készétel gyártása szakágazatok. (Vidékfejlesztési Minisztérium 2016.)

A hazai élelmiszerek versenyképességnek értékelése kapcsán figyelembe kell venni egy fontos gyakorlati szempontot. A vizsgált termékcsoportok súlya a teljes élelmiszerexportban igen eltérő, a kivételünk erősen koncentrált. Az export közel egynegyedét a gabona, gabonakészítmények adják (22,11%). Nem véletlenül, hiszen a magyar mezőgazdaság adottságai, hagyományai, komparatív előnyei mellett a CAP támogatás és a kiegészítő (agrár)támogatás (top-up rendszer) is ezt az ágazatot preferálja. (Hegedűs – Kiss 2015.) A jelentősebb exporttermékcsoportok még a hús, húskészítmények (16,83%), a zöldségfélék és gyümölcs (13,91%), az állati takarmányok (12,53%). Ez a négy termékcsoport teszi ki az export értékének mintegy kétharmadát (65,38%). (2. ábra)

2. ábra: Magyarország és az Európai Unió közötti élelmiszer-kereskedelem főbb termékcsoportonként (2016)

Forrás: Eurostat-adatok alapján saját szerkesztés 2017

Az ár-minőségi versenyképesség értékelése

A magyar élelmiszerek ár-minőségi versenyképességének értékelése kapcsán a következő eredményt kaptuk a 2004 és 2016 közötti időszakra vonatkozólag. A sikeres minőségi verseny (2) szegmensébe két termékcsoport tartozik: a hús, húskészítmények és a cukor, cukorkészítmények. A 2004 és 2014 közötti időszakban az élő állatok csoportja is ide tartozott, azonban 2015-ben és 2016-ban ezek a termékek minőségileg versenyképtelenné bizonyultak, mivel az addigi kereskedelmi szufficit deficitessé vált. A sikeres árverseny (4) kategóriába a gabona, gabonakészítmények termékcsoport tartozik. A zöldség és gyümölcs termékcsoport 2007-től 2016-ig – két évet leszámítva (2009 és 2012) – szintén idesorolható. Ebben a két évben ui. a pozitív kereskedelmi szaldó miatt minőségileg voltak versenyképesek. A sikertelen minőségi verseny (1) szegmense tartalmazza a kávé, tea, kakaó, fűszerek csoportját. Az egyéb, táplálkozási alkalmas termékek és készítmények a vizsgált időszak második felében (2010–2016) szintén ebbe a kategóriába sorolhatóak. A sikertelen árverseny (3) kategóriába tartozik 2008-tól a tejtermékek, tojás és 2010-től a hal, rák, puhatestűek termékcsoport.

Az állati takarmányok; a dohány és dohányárúk és az italok esetében a vizsgált 13 év alatt nem azonosítható be egyértelmű versenyképességi pozíció, bár a dohányárúk zömében a sikertelen minőségi verseny kategóriába sorolhatók 2010-től. (3. táblázat)

HS	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
00	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	1	1
01	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
02	1	4	4	4	3	3	3	3	3	3	3	3	3
03	1	1	1	3	1	1	3	3	3	3	3	3	3
04	2	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4
05	2	4	2	4	4	2	4	4	2	4	4	4	4
06	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
07	1	1	1	1	2	2	1	1	1	1	1	1	1
08	2	2	1	1	1	2	1	2	2	2	4	4	4
09	1	2	4	2	2	2	1	1	1	1	1	1	1
11	1	3	3	1	3	3	4	2	4	2	2	2	4
12	1	2	3	3	3	2	1	1	1	2	1	1	1

00 Élő állat, 01 Hús, húskészítmények, 02 Tejtermékek, tojás, 03 Hal, rák, puhatestűek, 04 Gabona, gabonakészítmény, 05 Zöldségféle és gyümölcs, 06 Cukor, cukorkészítmény, méz, 07 Kávé, tea, kakaó, fűszer 08 Állati takarmány, 09 Egyéb, táplálkozásra alkalmas termék és készítmény, 11 Italok, 12 Dohány és dohányáru

3. táblázat: A magyar élelmiszerek ár-minőségi versenyképessége az Európai Unió piacán (2004–2016)

Forrás: saját számítás a COMEXT adatbázis alapján

Következtetések, javaslatok

Az élelmiszeripar a rendszerváltás egyik legnagyobb vesztese lett, a GDP-ből való részesedése az elmúlt évtizedekben rohamosan csökkent. Európai uniós összehasonlításban jelentős az elmaradás, még akkor is, ha bizonyos mutatók némi optimizmusra adnak okot. Az élelmiszeripar pozitív külkereskedelmi mérlege azonban ma is fontos szerepet játszik a magyar gazdaság külkereskedelmi egyenlegének stabilizálásában. Az élelmiszer értékesítésének mintegy 40%-a az exportra történik.

Az EU-csatlakozás óta az új tagországok számára a kereskedelmi korlátozások végleg megszűntek, így a kereskedelem egyszerűbb, olcsóbb lett, és dinamizálódott. (Kürti et al. 2007, Constantinovits – Sipos 2016.) Magyarország egyre erősödő Európa-centrikusságának egyik fő tényezője, hogy a szállítási költségek egyre nőttek. A

magyar termékek így egyre nehezebben kerültek be az egyesült államokbeli, kínai, indiai vagy a távolabbi ázsiai piacokra. (Juhász – Hartmut 2012.) A fő élelmiszerpiacunk már a csatlakozáskor is az Európai Unió volt, azóta azonban arányaiban is egyre inkább az EU vált az élelmiszereink fő felvevőpiacává, és 2016-ban már 82% volt az Unió részesedése a teljes élelmiszer-kivitelenben. A vizsgált időszak alatt (2004–2016) az EU-ba irányuló élelmiszerexportunk 2,1 milliárd euróról 5,3 milliárd euróra emelkedett, ami 150%-os növekedést jelent.

A vizsgált termékcsoportok súlya a teljes élelmiszerexportban igen eltérő, a kivitelnünk erősen koncentrált. Az export közel egynegyedét a gabona, gabonakészítmények adják (22,11%), melyek az EU piacán árversenyképesnek bizonyultak. A magyar mezőgazdaság adottságai, tradíciói és a CAP támogatási rendszere is ezt az ágazatot preferálja. Problémát jelent azonban, hogy a gabonaágazat egyrészt alacsony hozzáadott értéket állít elő, másrészt a bevétel erősen függ az időjárás alakulásától. A jelentősebb exporttermékcsoportok ezenkívül még a hús, húskészítmények (melyek minőségileg versenyképesnek bizonyultak), a zöldségfélék és gyümölcs, illetve az állati takarmányok. Ez a négy termékcsoport teszi ki az élelmiszerexport értékének mintegy kétharmadát. Összességében megállapítható, hogy a kivitelnünk jelentős része mezőgazdasági termék vagy alacsony feldolgozottságú élelmiszer, melyek alacsony hozzáadott értéket képviselnek. A magasabb feldolgozottságú termékek termelése és exportja révén nagyobb hozzáadott értéket és több munkahelyet lehetne teremteni, ami a vidék népességmegtartó szerepét is erősítené. Így azonban külföldön teremtünk munkahelyeket és az ott nő a GDP!

Nagyobb hozzáadott értékű élelmiszer lenne előállítható saját márkás termékek és hungarikumok termelésével. A kormányzati beavatkozásnak kulcsszerepe van a versenyképesség növelésében a munkapiaci beavatkozás révén (pl. szakképzés, foglalkoztatás támogatása), a kis- és középvállalkozások helyzetbe támogatásával, illetve a termékpályák mentén megvalósuló, a termelést, a feldolgozást és a kereskedelmet érintő együttműködések hatékony megvalósulása révén. Ezek az intézkedések feltétlenül részei kell hogy legyenek egy hosszabb távú élelmiszer-gazdasági stratégiának.

HIVATKOZOTT FORRÁSOK

- [1.] Aiginger, K. (1997): The use of unit values to discriminate between price and quality competition. *Cambridge Journal of Economics*, Vol. 21., 5. kiadás, 571–592. o.
- [2.] Aiginger, K. (1998): A framework for evaluating the dynamic competitiveness of countries. *Structural Change and Economic Dynamics*, vol. 9., 2. kiadás, 159–188. o.
- [3.] Bojnec, S. – Fertő I. (2008): Price Competition vs. Quality Competition: The Role of One-Way Trade. *Acta Oeconomica* vol. 58., iss. 1. kiadás, 61–89. o.
- [4.] Constantinovits M. – Sipos Z. (2016): *Nemzetközi üzleti technikák*. Budapest, Akadémiai kiadó, 277. o.
- [5.] Hegedűs Zs. – Kiss J. (2015): A magyar EU-csatlakozás agrárkereskedelmi mérlege. *Külgazdaság*, 59. évf., 3. sz., 64–95. o.
- [6.] Juhász A. – Hartmut W. (2012): Magyarország élelmiszergazdasági export-versenyképességének elemzése. *Agrárgazdasági kiadványok AKI*. Budapest 112 o.
- [7.] Kapronczai I. (2017): Meddig jutott a magyar mezőgazdaság az EU csatlakozás óta? *Agroinform.hu*. Letöltés dátuma: 2018. január 21. forrás: <https://www.agroinform.hu/gazdasag/meddig-jutott-a-magyar-mezogazdasag-az-eu-csatlakozas-ota-32538-001>
- [8.] Kürti A. – Stauder M. – Wagner H. – Kürthy Gy. (2007): A magyar élelmiszergazdasági import dinamikus növekedésének okai. *Agrárgazdasági Tanulmányok*. Agrárgazdasági Kutató Intézet. Budapest, 112. o.
- [9.] Latruffe, L. (2010): Competitiveness, Productivity and Efficiency in the Agricultural and Agri-food Sector. *OECD Food, Agriculture and Fisheries Papers* No. 30. Letöltés dátuma: 2018. 01. 22. forrás: <http://www.oecd-ilibrary.org/docserver/download/5km91nkdt6d6-en.pdf?expires=1516640266&id=id&accname=guest&checksum=C67386456DFE-B0A1702E3AB43D5DC12B>
- [10.] Magda R. (2010): A vidékgazdaság fejlődésének természeti alapjai. In: Magda R. – Marselek S. (szerk.): *Vidékgazdaságtan I. A vidékfejlesztés gazdasági folyamatai*. Szaktudás Kiadó Ház, Budapest, 41–95. o.

- [11.] Magda R. (2017): The role of human resource management in the rural area in Hungary. *Social and Economic Revue*, 8. évf., 1. szám 33–39. o.
- [12.] Poór J. (2010): Érték- és áralapú módszerek a külkereskedelmi versenyképesség mérésében a magyar hústermékek külkereskedelmének példáján, Letöltés dátuma: 2018. 01. 22. forrás:
http://konyvtar.uni-pannon.hu/doktori/2010/Poor_Judit_dissertation.pdf
Doktori értekezés. Pannon Egyetem. Keszthely
- [13.] Vidékfejlesztési Minisztérium (2016): Jelentés az agrárgazdaság 2015. évi helyzetéről. Letöltés dátuma: 2018. január 19., forrás: <http://www.parlament.hu/irom40/13320/13320.pdf>
- [14.] KSH (2017): A mezőgazdaság szerepe a nemzetgazdaságban, 2016. Letöltés dátuma: 2018. 01. 22. forrás: Központi Statisztikai ivatal: <https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/mezo/mezoszerepe16.pdf>
- [13.] Európai Bizottság (2018): COMEXT nemzetközi külkereskedelmi adatbázis, Letöltés dátuma: 2018. 01. 22. forrás: European Commission: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/newxtweb/defaultquery.do>

Szerző:

Dr. Bozsik Norbert, PhD

főiskolai tanár

Eszterházy Károly Egyetem

Gyöngyösi Károly Róbert Campus

Üzleti Tudományok Intézete

bozsik.norbert@uni-eszterhazy.hu